

Téma:

**Szakpolitikai tanulmány -
Foglalkoztatáspolitikai monitor**

Időszak:

2013. november

Dátum:

2013. december 17.



SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY



SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.



STRATEGOPOLIS
KÖZMETIKAI TANULMÁNYOK ÉS TUDÁSMENEDZSER

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

.....	1
I. Vezetői összefoglaló	1
II. Monitoring	4
1. Nemzetközi munkaerőpiac	4
1. Magyar munkaerő-piaci folyamatok.....	6
2. Nemzeti Foglalkoztatási Alap.....	10
III. Elemzések	13
1. Minimálbér 2014	13
2. A Munkahelyvédelmi Akcióterv első eredményei.....	15

I. Vezetői összefoglaló

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok továbbra sem javultak és érdemi fordulatra az év további részében sem számítunk. Eközben az Egyesült Államokban újra javult munkaerőpiac helyzete. Az Egyesült Államokban a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet az év eleje óta emelkedik: a szezonálisan kiigazított adatok alapján a foglalkoztatottság 2013 első fél évében mért 0,8 százalékos bővülés után a harmadik negyedévben 0,3 százalékos növekedést jelez. A legfrissebb adatok szerint októberben az év/év foglalkoztatásbővülés 1,7 százalékra gyorsult. Az euróövezetben 2013 III. negyedévében nem csillapodott a munkaerő-piaci válság, fordulat rövid távon nem várható. A foglalkoztatottság az év második három hónapjában újabb zsugorodást jelzett: az előző év azonos időszakához képest 1 százalékos, az előző negyedévhez viszonyítva mindössze 0,1 százalékos visszaesést regisztráltak. A valutaövezeti munkanélküliségi ráta a 2013 III. negyedévében regisztrált 12,2 százalékkal újabb történelmi csúcsra emelkedett.

Hazánkban a gazdasági aktivitás enyhén növekedett 2013 októberében a KSH adatai alapján, a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta 57,6 százalékos volt, amely így nem változott az előző hónaphoz képest, így a historikus csúcson tartózkodott a mutató az év második felének elején. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), valamint a közfoglalkoztatás növekvő volumene.

A foglalkoztatottak száma 2013 októberében enyhén emelkedett az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány így 51,8 százalékos volt, amely újabb csúcsot jelent. A versenyszféra munkakereslete kis méretekben növekedhetett. A költségvetési szférában a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma stagnálhatott októberben is.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,1 százalékra csökkent 2013 októberében, vagyis az állástalanok aránya tovább süllyedt az év tizedik hónapjában. A KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresési idő idén októberben tovább emelkedett az előző hónapokhoz képest: a munkanélküliek 55,5 százaléka keres több mint egy éve állást. Ez azonban csak a közfoglalkoztatás hullámzó részvételi számának a következménye, mivel év elején sokan elveszítik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét, amely a felfutás után újra emelkedett.

A munkaerőpiac feszességét jellemző Beveridge-görbe jelentősen javult az év harmadik negyedévében, mivel a kiírt új, nem támogatott álláshelyek száma több mint 9 ezerrel nőtt egy év alatt. Ez alapján úgy látjuk, hogy a vállalatok erősödő munkakereslete a jövőben is fennmaradhat. Részben ennek, részben az alacsonyabb inflációs környezetnek, illetve a

mérsékelt minimálbér-emelésnek tudható be, hogy jelentősen lassult a béremelkedés üteme aggregált szinten, illetve a versenyszférában éves szinten. A versenyszférában a bruttó átlagkeresetek 3,8 százalékkal nőttek szeptemberben, ami az előző évek átlagához képest alacsonyabb ütemű.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013 októberében az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak. A bevételi oldali 329 milliárdos előirányzatnak 88 százaléka teljesült 2013 októberéig, az év tízedik hónapjáig 290 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az aktív támogatások előirányzatának csak 56,2 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 124,5 milliárd forint került felhasználásra. A tervezett kiadások 73,5 százalékát, azaz 260 milliárd forintot kifizettek az év első nyolc hónapjában. Az egyenleg így 29 milliárd forintos volt.

A hazai aktív programokat 2007–2012 között tekintjük át a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat éves jelentési alapján. Az aktív eszközökben résztvevők száma 527,5 ezer fő volt 2012-ben, amely 11,8 százalékos emelkedés az előző évhez képest. Ez leginkább a közfoglalkoztatás kiterjesztésének köszönhető, de a többi eszközben (képzés, bértámogatás) résztvevő állástalanok száma is emelkedett.

Az idei 98 ezer forintos bruttó minimálbér után jövőre 101 500 Ft lesz a legkisebb keresetűek teljes munkaidős bére. Az inflációs várakozásaink mellett a nominálisan 3,6 százalékkal magasabb minimálbér, reál értelemben 1,4 százalékos emelésnek felel meg. A jövő évi bruttó minimálbér közel 43 százaléka a bruttó átlagkereseteknek, ami nagyjából megegyezik az OECD országainak átlagával. Az Európai Unión belül a minimálbér hazánkban az egyik legalacsonyabb, sőt a visegrádi országokban is rendre magasabb Szlovákia kivételével. Csak a balti államokban és az újonnan csatlakozott tagországokban alacsonyabb a minimálbér. A vállalatok több módon is reagálhatnak. A növekvő munkaköltségek mellett csökken a profitabilitás. A béreken keresztül úgy kompenzálhatnak, hogy a többi alkalmazott béremelését halasztják el. A jövő évben jelentős GDP bővülésre számít a Századvég Gazdaságkutató Zrt., így a növekvő munkaerő-költségeket valószínűleg ki tudják termelni a vállalatok, azaz nem valószínű, hogy az enyhe minimálbér-emelésnek negatív hatásai lehetnének. Az inflációs várakozásaink mellett tehát nem csak nominálisan, hanem reál értelemben is nőhetnek a bérek jövőre.

A Munkahelyvédelmi Akcióterv a 25 év alattiakon kívül a kismamákat és a tartós munkanélkülieket célozza. A munkáltatók járulékkedvezményeket vehetnek igénybe, amennyiben a három csoport tagjai közül valakit foglalkoztatnak. Összességében a Munkahelyvédelmi Akcióterv hatásának pontos számszerűsítése nem lehetséges. Több folyamat is közrejátszott abban, hogy a vizsgált korcsoportokban növekedett az aktivitás mellett a foglalkoztatottság és a munkanélküliség is. Az 55 év felettiiek esetében azonban

szinte biztosan kijelenthető, hogy a 2012-es 2,5 százalékos foglalkoztatottság bővülés után idén már 3,6 százalékkal nőtt a munkakereslet a vizsgált korosztályban.

II. Monitoring

1. Nemzetközi munkaerőpiac

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok továbbra sem javultak és érdemi fordulatra az év további részében sem számítunk. Eközben az Egyesült Államokban újra javult munkaerőpiac helyzete.

Az Egyesült Államokban a munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet az év eleje óta emelkedik: a szezonálisan kiigazított adatok alapján a foglalkoztatottság 2013 első fél évében mért 0,8 százalékos bővülés után a harmadik negyedévben 0,3 százalékos növekedést jelez.¹ A legfrissebb adatok szerint októberben az év/év foglalkoztatásbővülés 1,7 százalékra gyorsult. A pozitív folyamat a versenyszférának köszönhető, hiszen 2012 és 2013 októbere között 2,1 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma, miközben az állami szférában 0,1 százalékkal csökkent. A magánszférában továbbra is elsősorban a szolgáltató szektornak köszönhető a bővülés. A munkanélküliségi ráta az idei év novemberében öt éves mélypontra, 7 százalékra esett, ami januárhoz képest 0,9 százalékpontos javulást jelent.

Az euróövezetben 2013 III. negyedévében nem csillapodott a munkaerő-piaci válság, fordulat rövid távon nem várható. A foglalkoztatottság az év második három hónapjában újabb zsugorodást jelzett: az előző év azonos időszakához képest 1 százalékos, az előző negyedévhez viszonyítva mindössze 0,1 százalékos visszaesést regisztráltak.² Szektorális bontásban nézve az ipari foglalkoztatottság csökkenése tovább enyhült, a szolgáltató szektorban pedig stagnáló munkaerő iránti keresletet regisztráltak negyedéves bázison. A ledolgozott munkaórák száma az előző év azonos időszakához viszonyítva 0,7 százalékkal zsugorodott a júniusban végződő negyedévben.

A valutaövezeti munkanélküliségi ráta a 2013 III. negyedévében regisztrált 12,2 százalékkal újabb történelmi csúcsra emelkedett. Az előző év azonos időszakához képest 0,7 százalékponttal nőtt az állástalanok aránya. Az EU egészében is historikusan magas szinten tartózkodik a ráta: a III. negyedévben, az előző két negyedévhez hasonlóan 11 százalékot regisztráltak, ez éves alapon 0,4 százalékpontos növekedést jelent. Az októberi mutatók azonban már a munkaerő-piaci helyzet stabilizálódását jelezhetik: az euróövezetben 12,1-re csökkent, az unióban 10,9 százalékon maradt a munkanélküliségi ráta.

Az egyes tagországok munkaerőpiacának állapota továbbra is rendkívül eltérő. A magas aggregált mutató elsősorban néhány perifériális euróövezeti országhoz köthető. A legfrissebb, októberre vonatkozó statisztikák szerint éves bázison 13 tagállamban emelkedett a munkanélküliségi arány. Az egyes országok közötti szórást jól jelzi, hogy míg

¹ Forrás: U.S. Bureau of Labor Statistics (BLS)

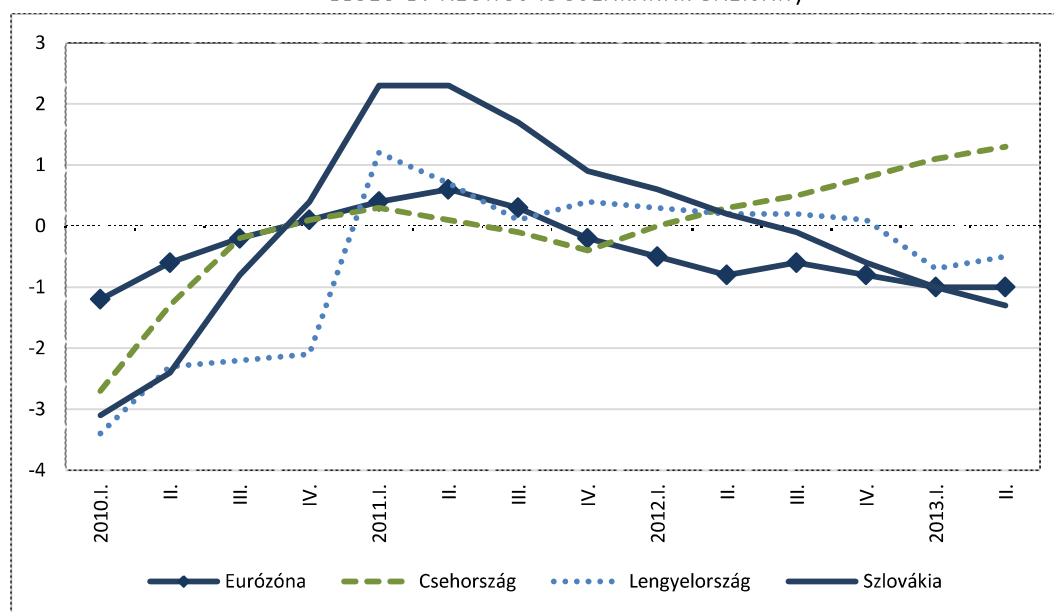
² Forrás: Eurostat

Ausztriában 4,8 százalékon áll az index, addig Spanyolország esetében már 26,7 százalékos értéket regisztráltak.

Az Európai Bizottság novemberi prognózisa szerint a gyenge gazdasági aktivitás csökkenti a munkaerő-piaci keresletet, és a vállalatok egyre kevésbé tudnak a munkaórák csökkentésével reagálni, így idén tovább nő a munkanélküliségi ráta.³ Az előrejelzés szerint 2013 egészében az EU-ban 0,4, míg az euróövezetben 0,9 százalékkal zsugorodik a foglalkoztatottság, a munkanélküliségi arány pedig 11,1, illetve 12,2 százalékon tetőzik a két régióban.

Jövőre a gazdasági növekedés lassú helyreállása már segíthet stabilizálni a munkaerőpiacokat. Ennek fényében a bizottság szerint 2014-ben az unióban és a valutaövezetben rendre 0,3 és 0,2 százalékos foglalkoztatottság bővülésre lehet számítani, amire 2011 óta nem volt példa. A munkanélküliségi ráta az övezetben 12,2 százalékon maradhat, az EU-ban pedig 11 százalékra mérséklődhet jövőre.

1. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁS VÁLTOZÁSA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN ÉS AZ EURÓZÓNÁBAN (SZÁZALÉK, AZ ELŐZŐ ÉV AZONOS IDŐSZAKÁNAK BÁZISÁN)⁴



Forrás: Eurostat

A visegrádi három munkaerőpiaca egymástól eltérő képet festett 2013 második negyedében. A foglalkoztatás az április–júniusi időszakban egyedül Csehországban emelkedett, ahol főleg a növekvő részmunkaidős foglalkoztatásnak és a csökkenő számú ledolgozott munkaóráknak köszönhetően már hatodik negyedéve tart a kedvező tendencia. Ezzel szemben Lengyelországban és Szlovákiában emelkedő számú ledolgozott munkaórát és csökkenő számú aktívakat regisztráltak. Az idei III. negyedévben a cseh munkanélküliségi

³ European Commission [2013]: European Economic Forecast Autumn 2013

⁴ Lengyelország esetében a lengyel statisztikai hivatal adatait használtuk fel.

arány változatlan, 7 százalékon maradt. Szlovákiában és Lengyelországban az előző negyedévhez képest 0,2 és 0,1 százalékpontos csökkenést követően 14 és 10,4 százalék volt az állástalanok aránya. Ezekben az országokban elsősorban a munkaerő-piaci aktivitást ösztönző rendszerek jobb kihasználtsága, az erősödő munkahelyteremtés, valamint a külföldön dolgozók növekvő száma okozott javulást a statisztikákban.

A legfrissebb prognózisok szerint a régiós munkaerőpiac idén tovább gyengül, a közeljövőre vonatkozó előrejelzések azonban jelentős eltérést mutatnak. Jövőre egyedül Szlovákiában várható javuló munkaerő-piaci helyzet, aminek következtében a foglalkoztatottság visszafogott ütemű növekedése, valamint a munkanélküliségi ráta süllyedése várható.⁵ Lengyelországban jövőre a munkaerő-piaci körülmények stabilizálódása után jelentősebb javulás csak 2015-ben várható, míg Csehországban a gyengülő gazdasági kilátásokkal összhangban növekvő munkanélküliségi arány várható az elkövetkező két évben.⁶

1. Magyar munkaerő-piaci folyamatok

A gazdasági aktivitás enyhén növekedett 2013 októberében a KSH adatai alapján,⁷ a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta 57,6 százalékos volt, amely így nem változott az előző hónaphoz képest, így a historikus csúcson tartózkodott a mutató az év második felének elején. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), valamint a közfoglalkoztatás növekvő volumene.

A foglalkoztatottak száma 2013 októberében enyhén emelkedett az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány így 51,8 százalékos volt, amely újabb csúcsot jelent. A versenyszféra munkakereslete kis méretékben növekedhetett. A költségvetési szférában **a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma stagnálhatott októberben is.**

Az intézményi statisztikák alapján az alkalmazottak száma enyhén bővült 2013 októberében is.⁸ A foglalkoztatás az ingatlanügyek és az adminisztratív szolgáltatást nyújtó vállalatoknál nőtt, valamint az iparban is bővült a munkakereslet az egy évvel ezelőtti állapothoz képest. A legnagyobb csökkenést a bányászat, építőipar és a szálláshely-szolgáltatás ágában regisztrálták. A mezőgazdaságban változatlan maradt a foglalkoztatottak száma és a közfoglalkoztatás fellendülésének köszönhetően az erődgazdaságokban is.

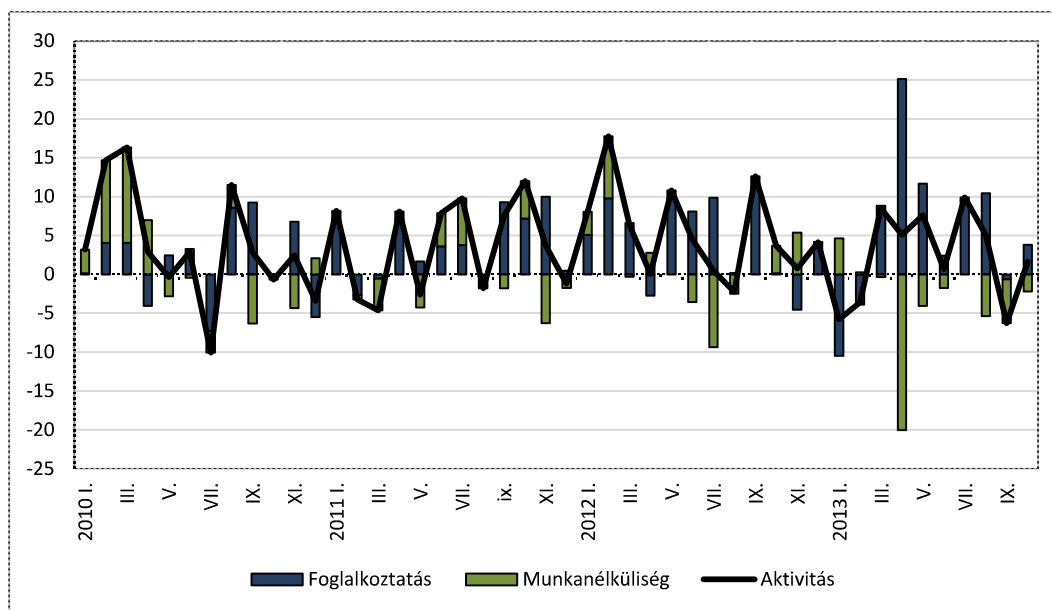
⁵ Národná Banka Slovenska [2013]: Medium-term Forecast 2013 Q3

⁶ Cech National Bank [2013]: Inflation Report 2013 IV; National Bank of Poland [2013]: Inflation Report November 2013

⁷ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.12.12.-én lettek letöltve.

⁸ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli001c.html - Az adatok 2013.12.12.-én lettek letöltve.

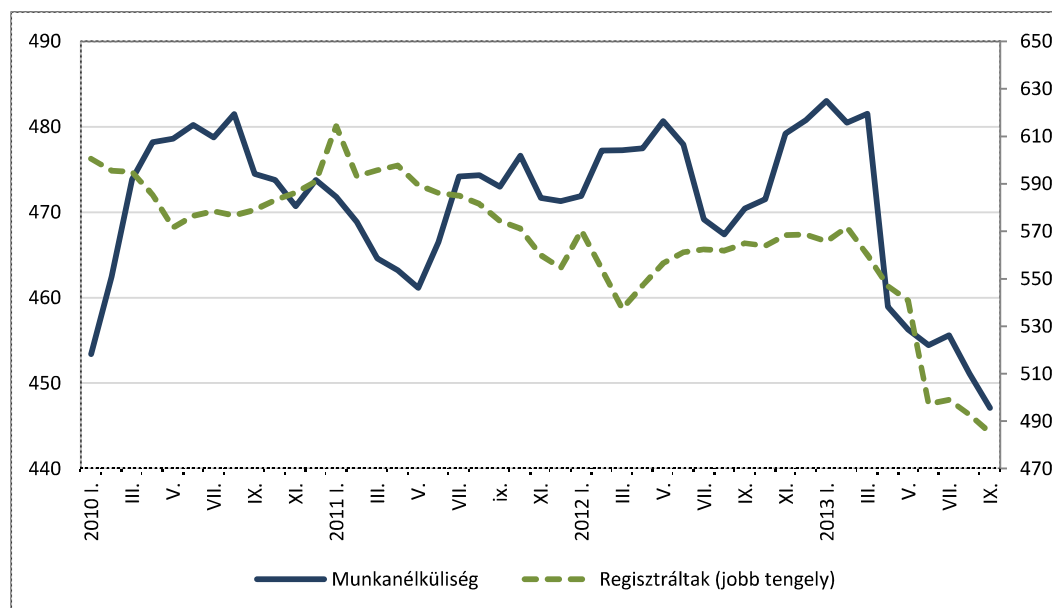
2. ÁBRA: AZ AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATÁS ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG HAVI VÁLTOZÁSA (EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)



Forrás: KSH, Századvég-számítás

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,1 százalékra csökkent 2013 októberében, vagyis az állástalanok aránya tovább süllyedt az év tízedik hónapjában. Bár a KSH felméréséből származó munkanélküliek és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartottak száma eltér egymástól, de az utóbbi hónapok adatai egy irányba mutatnak. Az NFSZ által regisztrált álláskeresők száma is csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt hónapokban.

3. ÁBRA: MUNKANÉLKÜLIEK ÉS REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK (EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

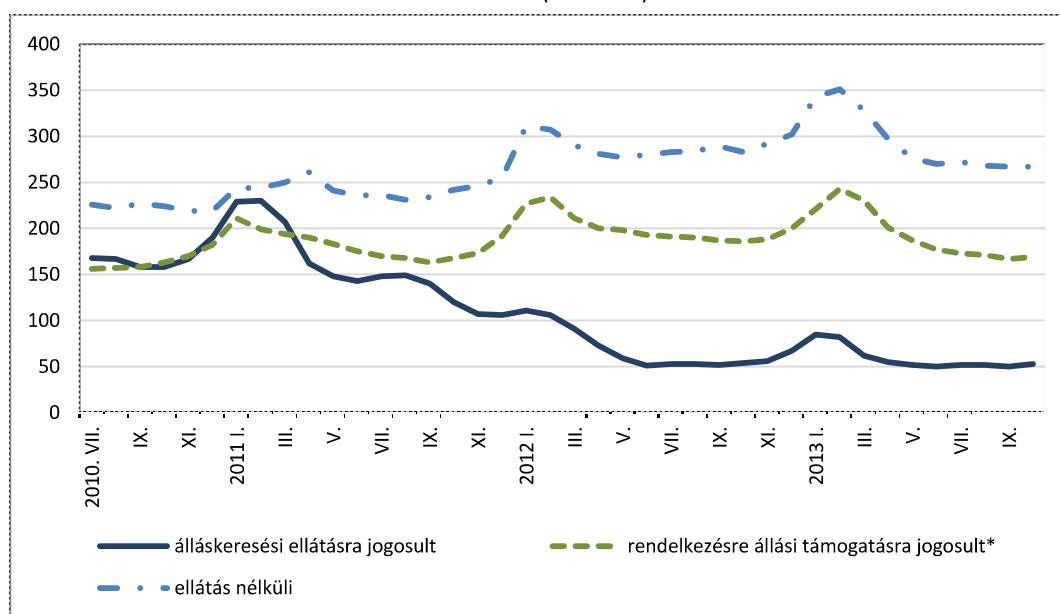


Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal. KSH

A KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresői idő idén októberben tovább emelkedett az előző hónapokhoz képest: a munkanélküliek 55,5 százaléka keres több mint egy éve állást. Ez azonban csak a közfoglalkoztatás hullámzó részvételi számának a következménye, mivel év elején sokan elveszítik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét, amely a felfutás után újra emelkedett. Az NFSZ adatai szerint 2013 októberében a 12 hónapja, vagy annál több ideje a nyilvántartásban szereplők száma egy év alatt 3,1 százalékkal emelkedett, így már a regisztráltak 32,4 százaléka tartós álláskereső. A strukturális problémák így összességben nem enyhültek a hazai munkaerőpiacon.

Az ellátórendszer átalakításának hatásait még korai lenne értelmezni, de az már jól látszik, hogy az ellátatlan álláskereső aránya rendkívül magas, viszont az emelkedése megállt köszönhetően a közfoglalkoztatás kibővítésének. Az NFSZ adatai alapján 267 ezer fő ellátás nélküli álláskeresőnek bizonyult szeptemberben. Ez leginkább az álláskeresői segély folyósítási idejének csökkentése miatt következhetett be, ugyanis egy év alatt 3 ezer fővel zsugorodott a csoport létszáma.

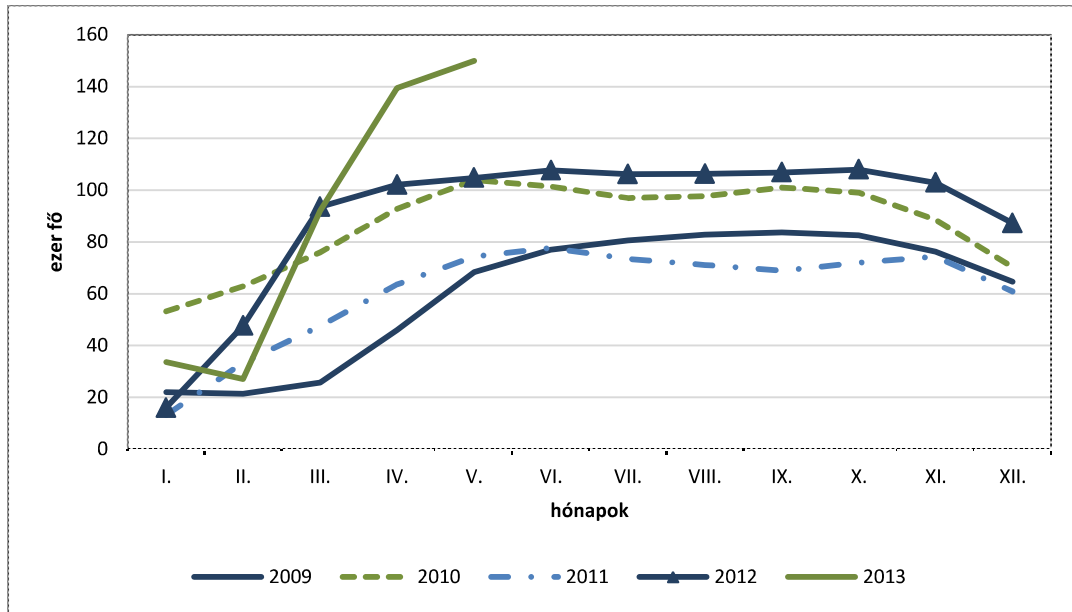
4. ÁBRA: A REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA EGYES KATEGÓRIÁK SZERINT
(EZER FŐ)



Forrás: NFSZ, *szociális ellátásban részesülők 2012-től

A munkaerőpiac feszességét jellemző Beveridge-görbe jelentősen javult az év harmadik negyedévében, mivel a kiírt új, nem támogatott álláshelyek száma több mint 9 ezerrel nőtt egy év alatt. Ez alapján úgy látjuk, hogy a vállalatok erősödő munkakereslete a jövőben is fennmaradhat. Részben ennek, részben az alacsonyabb inflációs környezetnek, illetve a mérsékelt minimálbér-emelésnek tudható be, hogy jelentősen lassult a béremelkedés üteme aggregált szinten, illetve a versenyszférában éves szinten.

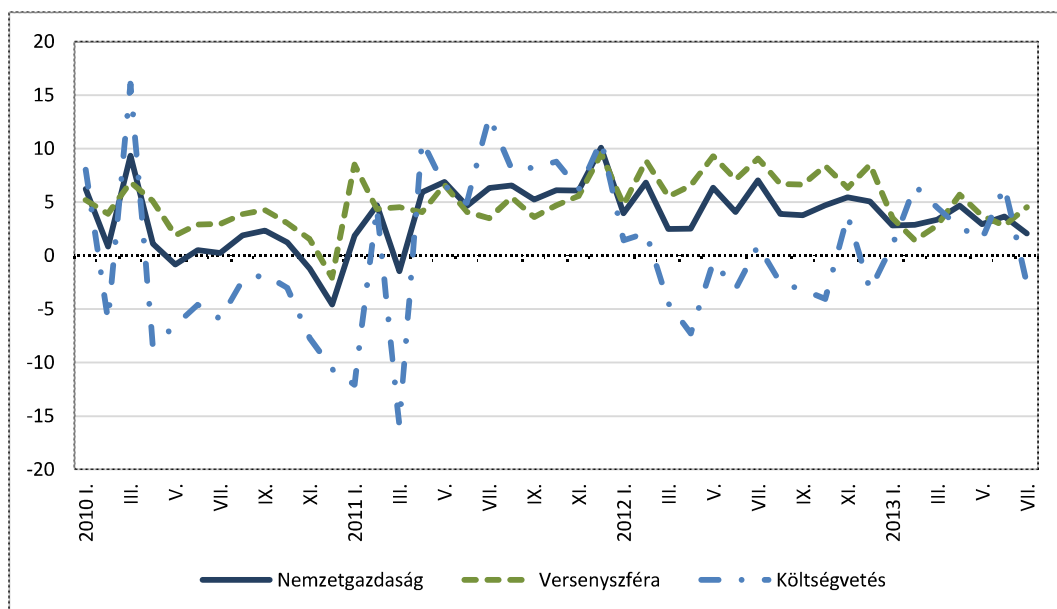
5. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA A KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEKNÉL (EZER FŐ)



Forrás: KSH

A költségvetési szektor foglalkoztatottsága 2013 szeptemberében közfoglalkoztatás nélkül 0,2 százalékkal csökkent egy év alatt a Kormány költségcsökkentő intézkedései révén. Az év eleji kisebb volumenű közfoglalkoztatás után júliusban rekord szintre emelkedett a támogatott álláshelyek száma a költségvetési intézményeknél. Az állástalanok számának jelentős hó/hó stagnálása arra enged következtetni, hogy szeptemberben nem csökkent a támogatott álláshelyek száma.

6. ÁBRA: BRUTTÓ BÉREK ÉV/ÉV VÁLTOZÁSA (SZÁZALÉKOS)



Forrás: KSH

A növekvő munkaerőigény még nem mutatkozott meg rögtön a bérek dinamikájában: a versenyszférában a bruttó átlagkeresetek 3,8 százalékkal nőttek szeptemberben, ami az előző évek átlagához képest alacsonyabb ütemű. A visszafogottabb bérdinamikát a rekordalacsony infláció is befolyásolta. Összességében a bruttó bérek 5 százalékkal növekedtek. A bruttó átlagkeresetek legjobban az építőipar ágában nőttek. A feldolgozóiparban, a vendéglátásban és a kereskedelemben szintén átlag feletti volt a keresetek dinamikája. A közsféra bruttó béréi az idei második negyedévben 4 százalékkal bővültek. A közfoglalkoztatás kiszűrését követően a költségvetési intézmények alkalmazottainak átlagkeresetei, bérkompenzáció nélkül, 6,3 százalékkal emelkedtek, ami a pedagógusok és az egészségügyi dolgozók béremelésének a következménye. A családi adókedvezmény nélkül számított nemzetgazdasági nettó keresetek növekedési üteme 5,4 százalékos volt 2013 harmadik negyedévében, ami 3,9 százalékos reálbér-bővülésnek felelt meg.

2. Nemzeti Foglalkoztatási Alap

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013 októberében az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak.

A bevételi oldali 329 milliárdos előirányzatnak 88 százaléka teljesült 2013 októberéig, az év tízedik hónapjáig 290 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az NGM szerint az idei évi szakképzési hozzájárulásból származó bevételek valószínűleg az előirányzatnak megfelelően alakulnak, szemben a tavalyi évvel. A tavalyi év változásainak hatására egyenletesebb a szakképzési hozzájárulásból a befolyt bevételek összege, amelynek bevételei az előirányzatnak megfelelően alakulhatnak.⁹

A kiadási oldali tételek általában többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Az év tízedik hónapjában az eddigi évekhez képest másképp alakultak a passzív és aktív kiadások. Az előbbi esetében azért volt csak 67,7 százalékos teljesítés, mivel a tavalyi év decemberében már kifizették előre az álláskeresői támogatások egy részét a munkaügyi kirendeltségek. Erre azért volt lehetősége az intézménynek, mivel az alap 2012-es gazdálkodása révén jelentős többlettel tudott zárni, így nem terhelte az idei évi költségvetést olyan nagymértékben az év elején szokásos nagyobb álláskeresői szám. Emellett az ellátásban részesülők száma is folyamatosan mérséklődött, mivel egyre többen estek ki a jogosultak köréből.

⁹http://www.nav.gov.hu/data/cms276129/Tajekoztato_a_szakkepzesi_hozzajarulas_fizetesi_kotelezettsaggel_osszefuggo_2013.pdf

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI (MILLIÓ FORINT)

Bevételek	módosított előirányzat	X. hó	teljesítés I-X. hó	teljesítés %-a
Járulékbevételek és hozzájárulások	174 947,9	15 943,7	153 954,5	88,0
- Egészségbizt. és munkaerőpiaci járulék NFA-t megill. hányada	120 133,3	10 492,8	103 633,8	86,3
- Szakképzési hozzájárulás	54 814,6	5 450,9	50 320,7	91,8
Költségvetési támogatás és hozzájárulás	111 542,7	10 334,1	90 874,1	81,5
- Költségvetési támogatás	20 000,0	2 286,6	15 426,6	77,1
- Munkahelyvédelmi akciótervvel összefüggő hozzájárulás	91 542,7	8 047,5	75 447,5	82,4
Egyéb bevételek	2 650,0	236,4	1 619,3	61,1
- Területi egyéb bevétel	850,0	29,6	352,9	41,5
- Központi egyéb bevétel	1 000,0	150,6	1 099,3	109,9
- Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	800,0	56,2	167,2	20,9
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	67,0	803,9	80,4
TÁMOP intézkedések bevételei	39 000,0	10 025,6	41 155,9	105,5
Előző évi előirányzat-maradvány igénybevétele	0,0	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	645,0	1 704,7	-
Költségvetés szerinti bevételek	329 140,6	37 251,7	290 112,5	88,1
Függő tételek	0,0	-115,7	-535,5	-
Összes bevétel	329 140,6	37 136,0	289 577,0	88,0

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív támogatások előirányzatának csak 56,2 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. Az év második felének elején kisebb volt a felhasználása a rendelkezésre álló keretnek, és csak az év végén történhetnek meg a kifizetések.

A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 124,5 milliárd forint került felhasználásra. Az év elején még kisebb volt a felhasználás, azonban májusban megkezdődött a programok felfutása, amit jól jelzett az is, hogy augusztusban közel 150 ezer támogatott álláshely volt a költségvetési intézményekben, amely az eddigi legnagyobb létszám a közfoglalkoztatás történetében hazánkban.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI (MILLIÓ FORINT)

Kiadások	törvényi előirányzat	X. hó	teljesítés I-X. hó	teljesítés %-a
Aktív támogatások	33 000,0	3 881,6	20 259,5	56,2
- Foglalkoztatási és képzési támogatások	27 000,0	3 663,9	17 294,1	57,5
- Járulékkedvezmény megtérítés	6 000,0	217,7	2 965,4	49,4
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	27 500,0	843,1	7 534,1	28,2
Passzív kiadások	59 361,9	3 347,4	40 181,7	67,7
- Álláskeresési ellátások	59 000,0	3 347,4	40 181,7	68,1
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	361,9	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	336,7	4 699,9	78,3
Működtetési célú kifizetések	300,0	273,5	1 141,2	75,1
Start- munkaprogram	153 779,8	10 727,8	124 583,5	81,0
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 919,3	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	62 279,6	4 126,6	55 382,5	88,9
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	35 000,0	3 234,4	25 956,8	74,2
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	11 000,0	892,2	13 146,1	119,5
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	16 279,6	0,0	16 279,6	100,0
Költségvetés szerinti kiadások	355 140,6	28 626,7	260 804,6	73,5
Összes kiadás	355 140,6	28 626,9	260 796,5	73,5
Összes bevétel	329 140,6	37 136,0	289 577,0	88,0
Egyenlegváltozás	-26 000,0	8 509,1	28 780,4	-

Forrás: Magyar Államkincstár

A tervezett kiadások 73,5 százalékát, azaz 260 milliárd forintot kifizettek az év első nyolc hónapjában. Az egyenleg így 29 milliárd forintos volt.

III. Elemzések

1. Minimálbér 2014

Az idei 98 ezer forintos minimálbér után jövőre 101 500 Ft lesz a legkisebb keresetűek teljes munkaidős bére. Ebben a fejezetben áttekintjük a minimálbér-emelés elméleti hátterét, illetve bemutatjuk azt, hogy milyen hatása lehet az intézkedésnek a munkaerő-piacra.

A minimálbért mint gazdaság- és foglalkoztatáspolitikai eszközt több szempont alapján is vizsgálták már a közgazdasági elméletekben. Dolado és szerzőtársai (2000)¹⁰ négy tulajdonságot említettek meg, ami miatt vonzó eszköze lehet a jövedelmek újraelosztásának. Az első, hogy nincs azonnali hatása a költségvetésre. Az adók és az állam hitelfelvétele sem emelkedik a minimálbér változásával, abban az esetben, ha a munkanélküli-segély nem kapcsolódik a bérminimumhoz. A második érv, hogy ösztönzi a munkavállalást. A minimálbért ajánló új munkalehetőségek vonzóak lehetnek és azokat be is töltik. Ennek feltétele az, hogy a szociális juttatások kellően alacsonyak legyenek a legkisebb bérszinthez képest. Emellett még a fiatalokat külön ösztönözheti, hogy hamarabb lépjenek be a munkaerőpiacra. A harmadik érv az adminisztráció és törvényalkotás egyszerűsége mellett szól. Viszonylag könnyű ellenőrizni, hogy tényleg betartják-e a munkaadók a minimálbér-szabályozást. A negyedik indok, hogy társadalmilag igazságos bérszintet határozhat meg.

Fontos rámutatni arra a tényre, hogy a minimálbért keresők nem feltétlen a legszegényebb háztartásokból kerülnek ki, így nem biztos, hogy enyhíti a szegénységet a minimálbér bevezetése vagy emelése. Dolado et al. (2000) tanulmányukban rámutattak arra, hogy a minimálbért keresőknek országoként 5–30 százaléka került ki ezen háztartások jövedelmi deciliséből. Csak akkor csökkenti a szegénységet a minimálbér, ha a munkanélküli-segély változatlan marad vagy kevésbé változik. Szabó (2007)¹¹ a magyar adatokon a 2000–2001. évi minimálbér-emelés jövedelemeloszlásra vonatkozó hatását vizsgálta. Ő is arra a következtetésre jutott, hogy nem feltétlenül a legszegényebbek számára volt a legnagyobb hatással a bérnövekedés. Eredményei alapján a minimálbéren alkalmazottak 20 százaléka tartozott csak az alsó jövedelmi ötödbe, és több mint felük a felső három jövedelmi ötödbe. A szegényebb háztartások mellett sok jobb jövedelmi helyzetű személy is látható. A minimálbér-emelés több minimálbéren alkalmazottat érintett kedvezően, mint hátrányosan, ugyanakkor a vesztesek jövedelme jobban csökkent, mint ahogy a nyerteseké nőtt.

Több elméleti modell is foglalkozik a minimálbér foglalkoztatási hatásával. A munkaerőpiac egyik klasszikus modellje alapján, amely a versenyzői munkaerőpiac súrlódásmentességét

¹⁰ Dolado, J.J – Felgueroso, F. – Jimeno, J. F.: *The role of the minimum wage in the welfare state: An appraisal.* Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik, 2000. 3. sz. 223-245. p.

¹¹ Szabó Péter András (2007): *A 2000-2001. évi minimálbér-emelés hatása a jövedelemeloszlásra.* Közgazdasági Szemle, LIV. évf., 397–414. o.

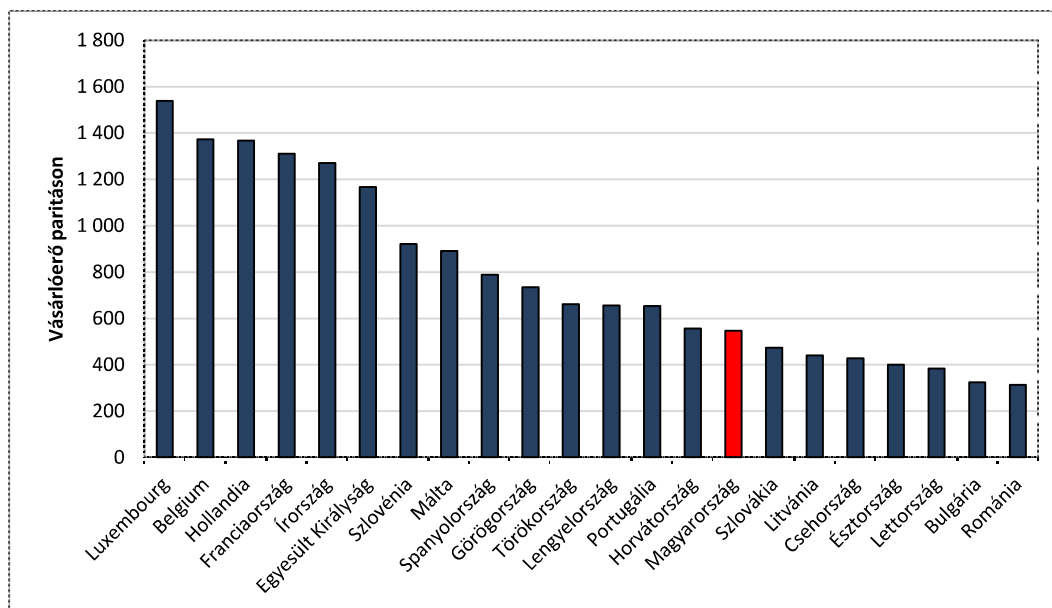
feltételezi, a minimálbérnek egyértelmű negatív hatása van. Ebben a modellkeretben az egyensúlyinál magasabb bérszint (pl. minimálbér-emelés miatt) az egyensúlyinál kisebb foglalkoztatással és nagyobb munkakínálatl jár. Az alapmodell szerint, amikor a munkapiac súrlódásmentes és a munkakínálat változatlan, egy esetleges minimálbér-emelés a foglalkoztatást minden egyéb változatlansága mellett csökkenti, a munkanélküliség pedig csak a munkakereslet visszaesése miatt emelkedik. Így a béremelés hosszú távon visszafogja a bérek tovagyrűzű hatását. A béremelés növeli a munkaköltségeket és így az infláció emelkedik. A GDP rövid távon emelkedhet a növekvő reálbér miatt, de az alacsonyabb egyensúlyi foglalkoztatás révén hosszabb távon csökkenhet a potenciális kibocsátás.

A monopszón jellemű munkaerőpiacokon, ahol a munkáltatóknak piaci erőfölénye van, akár az is előfordulhat, hogy a minimálbér-emelésnek foglalkoztatásnövelő hatása is lehet. Kertesi és Köllő (2004) tanulmányában azt a példát hozza fel, ha egy vállalat egyedüli vásárló egy-egy foglalkozás piacán, akkor még versengő munkapiac mellett is a mobilitási költségek monopszón hatalommal ruházhatják fel a vállalatot. Ugyanis az állás-, illetve munkáskeresés súrlódásai korlátozzák a foglalkoztatást, azonban a minimálbér-emelés csökkentheti a súrlódásokat az álláskeresés ösztönzésén keresztül. Ekkor akár nőhet is a foglalkoztatás. Így nőhet az egyensúlyi foglalkoztatás, vele együtt a potenciális kibocsátás.

Hazánkban a minimálbér 1989-es bevezetésének évében az országos bruttó átlagbér 34,6 százalékát tette ki, ez az érték az uniós átlag alatt helyezkedett el. 2000-ig folyamatosan csökkent a minimálbér relatív szintje, amely már csak 29,1 százalékát tette ki az átlagkereseteknek. Ezzel párhuzamosan azonban folyamatosan nőtt az aránya a minimálbéren bejelentetteknek, mivel 1989-ben még csak 1 százalék volt az arányuk, addigra 2000-ben már elérte az 5 százalékot. A 2001-es emelést követően az átlagbérarány 29 százalékról 39 százalékra emelkedett. A csúcsot 2002-ben érte el, amikor már 43 százaléka volt az átlagkereseteknek a minimálbér, valamint az alkalmazottakon belüli arányuk már elérte a 17 százalékot.

Idén a minimálbér összege 98 ezer forint, amely közel 43 százaléka az átlagkereseteknek, ami nagyjából megegyezik az OECD országainak átlagával. Az Európai Unió belül a minimálbér hazánkban az egyik legalacsonyabb, sőt a visegrádi országokban is rendre magasabb Szlovákia kivételével. Csak a balti államokban és az újonnan csatlakozott tagországokban alacsonyabb a minimálbér. A bértarifa-felvétel alapján 4–6 százalék közé tehető azoknak az aránya, akik minimálbéren vannak foglalkoztatva.

7. ÁBRA: A MINIMÁLBÉR VÁSÁRLÓERŐ-PARITÁSON 2013-BAN



Forrás: Eurostat

A Kormány tervei szerint 2014-től 101 ezer 500 forint lesz a minimálbér, ami 3,6 százalékos emelésnek felel meg. Az inflációs várakozásaink mellett tehát nem csak nominálisan, hanem reál értelemben is nőhetnek a bérek jövőre. Az egyszeri bérsokk számításához Kertesi és Köllő (2004) tanulmányát használtuk fel. Ez alapján azt feltételezzük, hogy az egyszeri minimálbér-emelés csak azoknak az átlagbérét emeli meg, akik az új és a régi minimálbér között kerestek az emelést megelőző évben. Ennek alapján a 0,1 százalékos átlagbéremelő hatást várunk ceteris paribus.

A foglalkoztatási és gazdasági hatásokat nehéz megbecsülni. A vállalatok több módon is reagálhatnak. A növekvő munkaköltségek mellett csökken a profitabilitás. A béreken keresztül úgy kompenzálhatnak, hogy a többi alkalmazott béremelését halasztják el. Ekkor a minimálbér-emelésből fakadó bérsokk lényegében semlegesnek tekinthető. Egy másik gyakori lépés az alkalmazottak elbocsátása. A harmadik lehetőség pedig az esetleges létszámbővítés elhalasztása. A jövő évben jelentős GDP bővülésre számít a Századvég Gazdaságkutató Zrt., így a növekvő munkaerő-költségeket valószínűleg ki tudják termelni a vállalatok, azaz nem valószínű, hogy az enyhe minimálbér-emelésnek negatív hatásai lehetnének.

2. A Munkahelyvédelmi Akcióterv első eredményei

A Kormány foglalkoztatáspolitikájának egyik legfontosabb eleme a fiatalok foglalkoztatottságának a növelés. Ennek érdekében számos aktív eszközt alkalmaznak, amelyek közül talán a legjelentősebb a **Munkahelyvédelmi Akcióterv**. A program a 25 év alattiakon kívül a kismamákat és a tartós munkanélkülieket célozza. A munkáltatók

járulékkedvezményeket vehetnek igénybe, amennyiben a három csoport tagjai közül valakit foglalkoztatnak. A következőkben áttekintjük, hogy hogyan változott a 25 év alattiak és az 55 év feletti munkaeerő-piaci státusza az év első három negyedében.

3. TÁBLÁZAT: A 20–24 ÉVESEK MUNKAERŐ-PIACI STÁTUSZA (SZEZONÁLISAN NEM KIIGAZÍTOTT)

Negyedév	Aktívak	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Inaktívak	Lakosság
2009. I.	262,6	203,0	59,6	363,4	626,0
II.	271,2	208,7	62,5	353,6	624,8
III.	286,5	211,4	75,1	337,4	623,9
IV.	282,8	209,2	73,6	339,9	622,7
2010. I.	276,4	204,1	72,3	344,1	620,6
II.	273,0	204,0	69,0	345,4	618,4
III.	280,8	209,8	71,0	335,7	616,4
IV.	277,2	211,3	65,9	337,2	614,4
2011. I.	274,2	203,5	70,7	356,2	630,4
II.	269,5	206,5	63,0	356,8	626,2
III.	284,9	213,0	71,9	341,6	626,4
IV.	276,1	207,1	69,0	350,9	626,9
2012. I.	268,2	197,1	71,1	350,1	618,3
II.	269,2	198,3	70,9	348,1	617,3
III.	288,2	209,6	78,6	327,9	616,1
IV.	295,8	220,0	75,8	319,3	615,1
2013. I.	281,3	200,0	81,3	332,1	613,4
II.	273,5	206,6	66,9	337,8	611,4
III.	294,7	221,5	73,2	314,6	609,3

Forrás: KSH

A vizsgált korcsoportba tartozók munkaeerő-piaci aktivitása már egy éve folyamatosan növekszik. A válság kitörését követően átlagosan 275 ezer fő volt gazdaságilag aktív. Két éves stagnálást követően 2012 végétől kezdve mind az aktivitási ráta, mind az aktívak száma jelentősen bővült. Ennek több oka is volt. Egyrészt a foglalkoztatottak, másrészt a munkanélküliek száma is növekedett. Tehát az aktívakon belül mindkét csoport létszáma növekedett. A munkanélküliségi ráta emelkedése a korosztályon belül nem hazai jelenség. Már korábbi anyagainkban bemutattuk, hogy számos európai uniós országban gondot okoz a fiatalokat érintő állástalanság.

Az idősebbek munkaeerő-piaci helyzetét a gazdasági konjunktúra mellett az nyugdíjba vonulás korhatárának az emelése, valamint a rokkantnyugdíjazás szabályainak a szigorítása befolyásolta a leginkább az elmúlt években. Leginkább ennek köszönhető, hogy az aktivitás

nagy mértékben tudott növekedni. Amint az alábbi táblázatban is látható, 2009 elejéhez képest mintegy 27 százalékkal nőtt az aktívak száma az 55 év felettiiek csoportjában. Ez egyrészt a foglalkoztatottság bővülésében, másrészt a munkanélküliség emelkedésében csapódott le. A Munkahelyvédelmi Akciótervnek az utóbbi folyamatot kell tompítani, vagy esetleg megfordítania.

4. TÁBLÁZAT: AZ 55–64 MUNKAERŐ-PIACI STÁTUSZA (SZEZONÁLISAN NEM KIIGAZÍTOTT)

	Aktívak	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Inaktívak	Lakosság
2009. I.	455,0	427,6	27,4	1 331,5	1 786,5
II.	471,9	443,8	28,1	1 326,4	1 798,3
III.	480,0	449,7	30,3	1 332,1	1 812,1
IV.	495,5	466,1	29,4	1 329,1	1 824,6
2010. I.	497,6	462,9	34,7	1 336,0	1 833,6
II.	517,9	480,2	37,7	1 323,4	1 841,3
III.	533,9	493,4	40,4	1 316,7	1 850,6
IV.	543,8	500,6	43,1	1 315,7	1 859,5
2011. I.	551,6	504,9	46,7	1 313,0	1 864,7
II.	562,3	514,8	47,5	1 309,2	1 871,5
III.	577,4	530,6	46,8	1 300,6	1 878,0
IV.	576,3	527,4	48,9	1 308,7	1 885,0
2012. I.	566,6	515,9	50,7	1 324,3	1 890,9
II.	583,8	537,9	45,9	1 307,3	1 891,0
III.	584,5	544,0	40,5	1 306,5	1 891,0
IV.	575,4	536,2	39,2	1 316,3	1 891,7
2013. I.	577,8	533,8	44,0	1 311,7	1 889,4
II.	602,1	555,7	46,3	1 286,6	1 888,7
III.	609,9	565,1	44,9	1 279,4	1 889,3

Forrás: KSH

Összességében a Munkahelyvédelmi Akcióterv hatásának pontos számszerűsítése nem lehetséges. Több folyamat is közrejátszott abban, hogy a vizsgált korcsoportokban növekedett az aktivitás mellett a foglalkoztatottság és a munkanélküliség is. Az 55 év felettiiek esetében azonban szinte biztosan kijelenthető, hogy a 2012-es 2,5 százalékos foglalkoztatottság bővülés után idén már 3,6 százalékkal nőtt a munkakereslet a vizsgált korosztályban.